

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hord-
va vagy vidékre postán
küldve
Egész évre 6 frt — kr
Fél évre 3 frt — kr
Negyedévre 1 frt 50 kr

Hirdetések díja:
□ centiméterenként 3
kr. Kereskedők és gyá-
rosok külön árkedvez-
ményben részesülnek.
Bélyegdíj 30 kr.

Nyitlár sora 20 kr.

KÖZÉRDEK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztői Iroda

és
Kiadóhivatal:

CIRNER és LINGNER
Főter 38. szám alatt,
hova ugy a lap szelle-
mi részét illető köz-
lemények, mint az
előfizetések és
hirdetések bér-
mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-
nak vissza.

Osztrák-magyar dolgok.

(A Bánffy-buktatók taktikája. — Félhivatalos fél-
reértések. — Lueger és a magyar kormány. —
Ország tekintélye, monarchia alapja.)

Budapest, november 19

A Bánffy-buktatók ugyanis élén-
ken emlékeznek a Kálnoky-féle kon-
fliktusra, melyből a magyar kormány
jelenlegi elnöke és vele a magyar sza-
badság ügye nagy küzdelem árán győz-
tesen került ki. Ami az egyszer sike-
rült, — így okoskodnak ők — abba
másodsor okvetlenül beletörök a Bánffy
bicskájára. Próbáljuk megbuktatni . . .
Badeni gróffal. Uszítsuk rá az osztrák
kabinet fejére; hátha most, tekintve a
lajthán tuli magyarellenes áramlatok
erejét, ő, a Kálnoky-ölő, mégis a rövideb-
bet huzza.

A félhivatalos újságok tollharca épen
jó ürügy. Ha Bánffy báró beleelegye-
dik a vitába, melyet Hegedüs Sán-
dornak egy privátcíkké idézett föl,
akkor megvan a kő, amelybe a „tulerős“
kormányelnök belebotlik. Csakhogy sze-
rencsére — mint a „Magyar Újság“
hangsúlyozza — Bánffy báró „a maga
fejével szokott gondolkodni s igen he-
lyesen és igen ügyesen, nem engedte

magát oly hecchezbe belevitetni, melyhez
semmi köze nincs.“

*

Ami a két állam félhivatalosának
tollháboruját illeti, a bécsi lap tudva-
levőképpen inspirált cikkeknek, tehát
kormánynyilatkozat-félének tekintette a
magyar sajtó organumának szabad vé-
leménynyilvánítását, a magyar kormány-
nak a szóban forgó cikkekre — me-
lyek különösen a nemzetközi politika
szempontjából mondottak nem éppen
hizelgő kritikát az osztrák pártalakulá-
sokról — se közvetlenül, se közvetve
befolyása nem volt és Bánffy báró
távrolról sem érezhette magát indítatva
az osztrák belügyekbe való ilyenmü
beleszólásra. Mihelyt a magyar kormány
elnöke ez irányban a helyzetet rövid
uton és hathatósan tisztázta, a
tollharca szükségképpen véget ért. Ki-
tűnt, hogy az osztrák félhivatalos félre-
értette és állampolitikai nyilatkozásaiban
tulbecsülte a magyar lapokban ki-
fejezésre jutott egyéni aggodalmakat.
Bánffy báró részéről senki — igazsá-
gos ember — nem veheti „Bécs“ előtt
való megalázkodásnak azt, hogy szigorú

válaszalat vont a szorgalmazott cik-
k meg a pártember, vagy a pártlap nyi-
latkozata között. Valamint a magyar
miniszterelnök nem tűrt soha és nem
tűrne most akár egész, akár fél- vagy
negyedhivatalos beavatkozást a mi belső
dolgainkba, épügy ű sem nézhette tét-
lenül, hogy osztrák részről még csak a
legtávolabbról is hasonlóról panaszkod-
hassanak. A miniszterelnök azzal nem
dezavualta a szabadelvű pártlapokat, ha-
nem csak a maga „hivatalos“ ré-
széről háritott el egy kelletlen
félreértést.

*

A Reichsrath-ban nemrég elhang-
zott magyarellenes kifakadásoknak mi
magyarok, mint sértett fél, ma még ta-
lán kelletlenül nagyobb fontosságot tu-
lajdonítunk. Egyes lapok nagyon is el-
vetik a sulykot. Azt várják, hogy
Bánffy báró elégtételt, illetőleg ma-
gyarázatot fog kérni Badeni gróftól.
Az ellenzék ezzel az új képviselőház
kormányellenes támadásainak első ro-
hamát szeretné előkészíteni. Ez év ta-
vaszán és nyár elején a mostaniakhoz
hasonló neveltlenségekben tetszelgett

TÁRCZA.

Messallianceok.

A novellairóknak és a szociológusoknak
egyaránt érdekes anyagot ad az a cause
celebre, amelynek hősei donne Elvire Bour-
bon hercegnő, don Carlosnak, a spanyol
trónkövetelőnek leánya és egy ismeretlen
festő, akit a hercegnő szerelme s a sze-
relmes pár szökése egyszerre érdekes em-
berré, sőt talán a mai nap legérdekesebb
emberévé tett.

Végiglapozhatja az ember a XIX. század-
nak egész történetét s egyetlen egy eset
kivételével nem fogja ennek párját találni.
A nő akkor, mikor férjhez megy s a biblia
parancsát teljesítve követi a férjét, sokkal
többet tesz kockára, sémhogy azt a fényt,
amely fejedelmi rangjánál fogva megilleti,
eldobná magától. Százhusz év óta nem volt
rá eset, hogy egy királyi vérből származott
hercegnő elhagyta volna az udvart csak
azért, hogy a mindennapi élet nyomorusá-
gos küzdelmét harezolja végig egy férfi
oldalán, akit szeret. Mikor két évvel ezelőtt
egy Genuából érkezett távirat azt jelentette,
hogy Erzsébet bajor hercegnő Ferencz
Ferdinánd főhercegnek, Magyarország és
Ausztia koronájának várományos örököse
helyett egy kis hadnagynak nyújtotta a
kezet, mindenki sajnálta a fiatal hercegnőt,

hogy egy fényes trón helyett az ismeretlen
jövő veszedelmeit választá.

Most itt a második eset. A szegények s
az idealisták lelkesednek, a konzervatívok s
a realisták pirulva szegyenkeznek, a fiatal
hercegnő pedig el fog merülni az élet ára-
datában s egy fél év múlva már valószínű-
leg ő is kiábrándul. A nők nehezebben szok-
nak hozzá a nélkülözéshez akkor, ha abba
bele nem születtek s azért nem fordul elő
eset, legföljebb minden száz évben, hogy
rangjukon ennyire alatta álló férjnek nyuj-
tanak kezüket, míg a férfi, aki ha még oly
magasan áll is, nem veszíthet semmit egy
messalliance által, könnyen elhatározza magát
arra, hogy egy rangján alul álló nőt emel-
jen föl magához. A gothai almanach tavalyi
évfolyamából véve az adatot, Európában ma,
három eset kivételével, nincs nő, aki mes-
salliancet kötött volna, míg férfi háromszáz-
egy. Az a két nő pedig Fife herceg neje,
aki az angol trónörökös leánya, a második
Erzsébet bajor hercegnő, aki Seefried bá-
rónő, a harmadik Henriette holsteini her-
cegnő s a negyedik Beatrix angol királyi
hercegnő volt, de ez már özvegy, mert
nem rég halt meg a férje Battenberg Hen-
rik herceg az aschantik országában kapott
sárgaláz következtében.

De nincs egyetlen egy európai udvar sem,
ahol messallianceok ne volnának. Európának

legkonzervatívabb uralkodó házában a szá-
zad folyamában több is volt. János főher-
cege 1827. február 18-án vezette oltárhoz
Ploch Annát, akit Ferencz király a neje-
nek Karolina Augusztának közbenjárására
később az udvarába is fogadott, előbb
Brandhof bárónővé, utóbb pedig merani
grófnővé nevezvén ki. A másik feltűnő mes-
salliance pedig Orth János házassága Stu-
bel Milivel, ezzel a kis bécsi kóristánéval.
Ebben a században több nem fordult elő a
bécsi udvarban. A második udvar fényre és
a hagyományokhoz való ragaszkodások te-
kintetében az orosz udvar. Itt már nem rit-
kaság a messalliance. Néhány évvel ezelőtt
vezette csak oltárhoz Mihály Mihajlovics
orosz nagyherceg, III. Sándor császár nagy-
bátyja, Merenberg grófnét.

Az igaz, hogy Oroszországban és az orosz
udvarban az egyenrangú házasságokhoz való
ragaszkodás egészen ujkeletű. Sőt míg ré-
gebben az orosz uralkodók európai ural-
kodóházakból vettek maguknak feleséget,
és pedig Szent Vladimir Anna bizanci kirá-
lyleányt, Vladimir Monomachoz Harald-
nak, a szerencsétlen angol-szász királynak
a leányát és a kievi Jaroszlav egy svéd
hercegnőt, addig a XI.—XVIII. századig
terjedő nagy időközben az volt a szokás,
hogy az orosz uralkodók az országuk leá-
nyai közül emeltek egyet maguk mellé a

magának a bécsi demagogok fővezére. Lueger. Akkor a magyar ellenzék interpelláció tárgyává tette az esetet és követelte a miniszterelnöktől, hogy elégtételt szerezzen a nemzetnek. A kabinet feje akkor egész korrektül azt felelte, hogy a magyar kormány Luegerhez semmi köze és nem szándékozik ez ügyben semmiféle lépéseket tenni az osztrák kabinetnél, mert az efféle kvalifikálhatatlan támadások távolról sem alkalmasak arra, hogy a magyar nemzetet megsérthessék. Az ország közvéleménye akkor megnyugodott a miniszterelnök kijelentéseiben. Miért heveskedünk mostanában, amikor odafenn ugyanazok az elemek gorombáskodnak, amikor az elnök azokért rendreutasította a szónokokat, Baden gróf pedig legott sajnálatát fejezte ki a történetek felett és eleve is mindenképp elhárította magától azt a vádat, mintha a magyarellenes demagógiával czimborálna?

*

Magyarország tekintélye egy oly terebélyes fa, mely sokkal mélyebben gyökerezik és már sokkal magasabbra nőtt fel, semhogy a bécsi Kátilinak piszok-árja kárt tehetne benne. A művelt külföld közvéleménye már is utálattal fordul el azoktól a korezmába való jelenetekről, amiket az osztrák képviselőház az antiszemita magyarfalók jóvoltából nap nap mellett produkál. Ami pedig a gazdasági kiegyezést illeti, ki-ki biztosra veheti, hogy az létre jő anélkül, hogy akár a magyar érdeken, akár a monarchia jelenlegi szer-

vezetén csorba esnék. A magyar érdekeket megvédi a szabadelvű kormány és fölfelé is hatalmas pártja; a kettős birodalom közjogi és gazdasági amaz alapjához pedig, amelyet az 1867-es törvényhozás megvetett, sokkal magasabb érdekek fűződnek, mindkét ország valamennyi döntő faktora sokkal jobban át van hatva az alap fentartásának szükségességétől, semhogy azt a Lueger szép szeméért bármely osztrák kormány kockára tehetné.

A helyzethez.

Budapest, 1896. november 20.

A magyar öntudat nem engedi, hogy behatóan foglalkozzunk a Pattai-Lueger urak és társai dühös expektorációival és érdemük szerint visszautasítsuk mérges kirohanásaikat. Évek óta megszoktuk már, hogy annál a világosságtól irtózó csöcseléknel mi legyünk a botránykő és komoly államfenntartó törekvéseink mellett sem időnk, sem kedvünk nincs ahhoz, hogy egy szabadjára eresztett kopófalca csaholásaival sokat törődjünk. Ha ennek dacára visszatérünk az osztrák képviselőháznak arra a turbulens ülésére, amelyben oly hevesen követelték a kereskedelmi és vámszövetség felmondását, azt csak azért tesszük, hogy kifejezéshez segítsük azt a felfogást, amely Magyarországon az egész ügyre vonatkozólag képződött.

Hogy a szövetség felmondásától előlmi semmi esetre sem lehet, az nálunk már egy évvel ezelőtt szilárd meggyőződésé lett, amikor is bizonyos volt, hogy a folyó évben lehetetlen lesz a tárgyalásokat befejezni. A jelenleg érvényben álló szerződés változatlan fentartása ki volt zárva és még a külföld kedvezőtlen ítéletére való tekintetek sem voltak elég erősek, elkerülhetővé tenni a fel-

mondást, a mely ugy a törvényben, mint magában a törvénybe iktatott szerződésben meg van állapítva. Az Ausztria részéről történt felmondás hidegen hagy bennünket, jóllehet abban a meggyőződésben vagyunk, hogy a mostani szerződés kizárólag a monarchia másik államának az érdekeit óvta, a magyar érdekeket pedig teljesen figyelmen kívül hagyta.

A magyar érdek nagyobb és kiterjedtebb figyelembevételét követel a kötetlen szerződésben, tehát már e szempontból is teljesen kizártnak kell tartani azt, hogy a most létező szerződést további tíz évre érvényben hagyassuk, következképp kellő időben fel kell azt mondani. Tehát nyitott ajtó betörésénél egyéb nem volt az, mikor az osztrák képviselőházban azt az egyhangú határozatot hozták, hogy a szerződést fel kell mondani minden látszat szerint itt csak arról volt szó, hogy ki legyen az első, aki ezt a határozatot hozza. Miután ez megtörtént, nem látjuk be, miért hevülnék neki tovább is ennek az ügynek, mert a czéla nézve egészen közömbös, vajjon a magyar képviselőház és a magyar kormány hasonló határozattal válaszol-e, vagy egyszerűen megvárja a felmondást Ausztria részéről.

Mint a „Pester Correspondenz“ értesül, Bánffy miniszterelnök fel fogja mondani a szerződést, anélkül, hogy a képviselőházban erre vonatkozó indítvány tételnek, ne hogy oly szenvedélyek szabaduljanak fel, melyek esetleg hasonló módon kiáltanának át Ausztriába, mint onnan történt. Baró Bánffy, értesülésünk szerint, csak arra fog szoritkozni, hogy a képviselőháznak jelentést tesz arról, hogy a szerződéses viszony Ausztriával felmondott.

Amennyiben azonban az ausztriai eseményeknek más élük is lenne, ha nemcsak a magyar öntudatot sértik, de egy új, előnyösebb és igazságosabb szerződés megkötését is lehetetlenné akarják tenni: akkor fontol-

trónra. Nagy Péter anyja egy Naryskin hercegnő, első neje egy Lopuchin hercegnő volt, sőt második neje I. Katalin cárnő egy jött-ment markotányosnő, akinek még a családi nevét sem jegyezte föl a történelem. II. Péter fontos belpolitikai okokból először egy Mencsikov, utóbb egy Dolgorucky hercegnőt vett ugyan nőül, de ezeket elkergetvén, harmadik nejét alattvalói közül választotta és senki sem ütődött meg rajta. Az egyenrangú házasság Oroszországban különben is csak II. Katalin utalkodása óta lett bevett szokás s törvény még csak 1820 óta, amikor I. Sándor cár egy ukázban megfosztotta a rangon aluli házasságból született gyermekeknek az örökösödési képességét. Okot erre Konstantin nagyhercegnek Grudzinska Jeanette lengyel grófnővel kötött házassága szolgáltatott. Hogy ilyen eset többé elő ne fordulhasson, I. Sándor cár 1820 márczius 20-án kibocsátotta az említett ukázát. De még ezután is annyi messalliance fordult elő az orosz udvarban, hogy egyáltalán kérdéses, hogy törvényerőre emelkedett-e. I. Miklós cár kedvenc leánya Mária nagyhercegnő, a korán elhunyt Leuchtenberg herceg neje, néhány hónappal atyja halála után azzal lepte meg fivérét II. Sándor cárt, hogy 1855 decemberében gróf Stroganov tábornoknak nyújtotta a kezét. II. Sándor cár maga is neje életében Dolgorucky hercegnővel folytatott titkos viszonyt, akit utóbb nőül is vett. Alexei nagyherceg, III. Sándor cár legidő-

sebb fivére, éveken keresztül morganatikus házasságban élt Sukowsky udvari poetának a leányával. II. Sándornak sógora Sándor hesseni herceg 1851 nyarán elhagyta az orosz udvart s az orosz hadsereget s nőül vette az utolsó lengyel hadügyminiszternek, gróf Haukenek leányát Juliát, aki férje halála után Battenberg herceghez ment nőül s hat évvel utóbb Mihály nagyherceg vezette oltárhoz Puskinnak, a legnagyobb orosz poetának unokáját. A Dolgorucky hercegi család is nemcsak II. Sándor cár révén van sógorságban a Romanovokkal, mert Mihály Feodorovics cár első neje Dolgorucky Vladimirovka Mária volt, s II. Péter és Dolgorucky Katalin fejére tette a koronát.

A berlini udvarban ritkább a messalliance. Legfeljebb csak szerelmi regények fordulnak elő s ezek közt egyike a legérdekesebbeknek az a viszony, mely I. Vilmos német császár és Radziwill Elza hercegnő közt fennállt. A fiatal herceg, akkor, mikor az atyja a rangján aluli házasságot nem akarta megengedni, kedélybeteg lett. 1821-ben volt, hogy Miklós orosz cár a nejevel, III. Frigyes Vilmos legidősebb leányával, Saroltával, Berlinbe látogatott el. Az udvari ünnepeken előadták Moore Tamás gyönyörű keleti meséjét, „Lalla Rookh“-ot. Akkor Radziwill Elza hercegnő a legszebb leány volt az udvarnál s az előadás alatt, amelyben a hercegnőnek is jutott szerep, a két fiatal szív egymásba szeretett. III.

Frigyes Vilmos kegyetlen szigorral szakított véget ennek viszonynak s a hercegnő 1845-ben halt meg mint Czartoryszki herceg neje.

Az apróbb német udvaroknál már gyakoribb eset a messalliance. Nagy feltűnést keltett Európaszerte, midőn 1884 április 30-án IV. Lajos darmstandi nagyherceg Kolemine asszonyt nőül vette. A nagyherceg első neje 1862. július elseje óta Alix angol hercegnő volt, aki 1878. december 14-én meghalván, a nagyherceg özvegyen maradt. Mindenki azt hitte, hogy a nagyherceg ezután Beatrix hercegnőt, Viktoria királynő legifjabb leányát s jelenleg Battenberg Henrik herceg özvegyét fogja nőül venni, de az angol felső ház ridegen ellene szegült annak, hogy egy özvegy nőül vehesse elhunyt feleségének a nővérét. IV. Lajos nagyherceg ekkor Kolemine Alexandriát, gróf Hutten-Czapski Adom orosz kamarás leányát s Kolemine Sándor orosz nagykövetségi titkár elvált nejét vezette oltárhoz. Henrik hesseni herceg pedig 1892 szeptemberében Milonát, a jeles kamaranékesnőt vette nőül.

A dán királyi házból VII. Frigyes király 1850-ben augusztus 7-én nőül vette Rasmussen Luiza Krisztinát, aki szegény szülők gyermeke lévén, sokáig volt Holsteinban előkelőbb családoknál nevelőnő. Utóbb a kopenhágai udvari színházhoz szegődött a balettkarba, ahol beleszeretett az egykori

jak meg barátaink a Lajtán túl, hogy Ausztriával az új szerződés megkötésének Magyarország igen sok barátja van, de az önálló vámterületnek egyetlen ellenzője sem lenne. Abban a pillanatban, melyben a vámsorompót Ausztria ellen felállítanák, Magyarország szívesen belegyeződnék jóval magasabb kvóta fizetésébe. De ugyanabban a pillanatban az osztrák ipar egy könnyen hozzáférhető fogyasztási területől foszthatnék meg, élet-halálharcot kellene vívnia magyar földön a német iparral, amely harcából egy virágzó, erős és hatalmas magyar ipar keletkezne.

A vámok, melyeket Ausztria a mi nyers-terményeinkre vetne, csak az osztrák nép-retegek életét drágítanák, drágábbá tennék az osztrák ipart, míg nálunk olcsóbb lenne a munkaerő és hatalmasabb az ipar. A monarchia nagyhatalmi állásának gyengítésétől nem félünk, de annak még a látogatását is el akarjuk háritani. Ezért vagyunk hívei a vámszövetségnek Ausztriával és ezért nem helyeseljük a különválást gazdasági téren. Ennek a szükségességnek hozzuk áldozatainkat és hasonló áldozatkésztséget akarunk látni osztrák részén is. De a prügelnak a szerepét nem akarjuk mindig játszani, aki folyton dolgozik, mindig szorgalmas, tisztelettel viseltető és mégis mindig verést kap.

A barátságos érületben való paritásról, amiútt odaát tanúsítanak irántunk nap nap után, lemondunk. Sem kérdések nem vagyunk, sem a barátságos közeledést nem akarjuk lehetetlenné tenni. De paritást követelünk abban az irányban, hogy Ausztria a meggyőződésnek és a jó akaratnak leg-alább oly mértékét hozza a szerződési tárgyalásokhoz, aminőt Magyarország produkál ebben az irányban.

Ezekben ismertettük azt az egyedüli cél-tudatos politikát, melyben a magyar kormány feje minden higgadtan gondolkozó politikus

és az egész magyar nemzet megegedésére szorgoskodik ebben a felette fontos életkérdésben. Hogy őszinte, becsületes és czeltudatos politikájával meg fogja védelmezni Magyarországot érdekeit, arról kezeskedik az ő és hozzá méltó kartársainak államférfiai rátermettsége és kipróbált hazafiassága.

Az oláh nemzet multja.

Fontosabb, hasznosabb, derekabb munka nem jelent meg mostanig Jancsó Benedek „A román nemzetiségi törekvések története és jelen állapota” című könyvével. Ez a vas-kos könyv immár a második könyve rövid két év alatt, ugyanabban a kérdésben. Jancsó munkásságában a román faj és nemzet teljes multját egész kiterjedésében felölelte. Iránya az, amit irodalmunkban a néhai, boldog emlékeztető Hunfalvy Pál inaugurált, a mely irányban néhány homályos, de annál fontosabb kérdést Réthy László frappáns eredetiséggel oldott meg; tehát tisztán történeti, a történet-írás teljes apparátusával Jancsó egyaránt ismeri a román faj multját és a román kérdést történeti megalakulásában. Talán igen is ismeri. Könyve nem egy helyen azt a benyomást kelti, amit a reugeteg, a mikor benne vagyunk s a fától nem látjuk az erdőt. Egy kis ökonomia a rop-pant tudásban nem ártott volna a könyv kompozíciójának, de világosságának sem. Jancsó mindent tud, amit a román kérdésben valaha pro et contra írtak, és mindent beszorit hatalmas munkájába. Az oláh mult-t, a mióta csak fölbukkant az ismeretlen-ség ködeiből, tehát bölesőjétől a XVIII. század végéig, nyomon kíséri mindama te-rületeken, ahol csak oláhok laktak. De nemcsak történeti adatokat adja elő, hanem anali-zálja mindama legendákat, ábrándokat, ve-gyesen agyas és hülye hazugságokat, kör-mönfont hamisításokat, a melyeket az oláh tudomány forgalomba hozott, a faj dácziai arisztokratikus származása, a nyelv hamisi-

atlan latinsága, a rómaiság megszakítatlan kontinuitása dolgában. Nincs ennek az ágas-bogas kérdésnek olyan kiszertű, csekély je-lentőségű részlete, ami a Jancsó figyelmét elkerülte volna.

A fiatal román társadalomnak, politikának, tudományának egyaránt még mindig az a jeiszava és léssen valószínűleg még jó ideig, hogy: rómaiak vagyunk. Traján légióinak maradékai, Dácia örökösei. Ebből az ön-kényes és illuzórius programból nemcsak a Dimbovicza partján, de a magyar korona területén élő románok sem engednek egy jöttányit sem. Annak a románnak, aki a faj soven ábrándjait a tudománytal nem legitimálja, nincs helye a nemzet kötelekében, az fajáruló és renegát. Cihac-nak, a románok legnagyobb nyelvtudósának esete ebben elég tanulságos. Német földön kény-telen élni, mert szótárában kimutatta, hogy az oláh nyelv anyagában egy ötöd-rész csak a latin, háromötöd szláv, egyötöd pedig al-bán, görög és magyar elem. Fél évszáz, ugy 1830 óta, a román nyelvtudósok egyebet sem tesznek, csak per fas et nefas a fran-czia nyelv segítségével romanizálják az oláh nyelvet. És a társadalom is azóta erőszakosan francia. Természetesen ez a szándékosság, a mely tagadhatatlanul sok észszel, sok ötletességgel, sok ügyességgel és szinte páratlan kitartással fogott kezét, csak a ro-mán szellemet kápráztatta el; de nem vál-toztathatta meg a történelmi fejlődés laikus és impervatív természetű eredményeit. Rop-pant volumenek tanítják a direkt római származást; hirdetik a római tradíciókat és örökséget; a társadalom egészen francia mintára rendezkedett be; de sem a tudomá-ny, sem a társadalom nem tudja eltörölni a Balkán és Bizáncz természetes hagyomá-nyait. Ez a végzetes örökség, a mitől szeretnének, igen érthetetlen okokból bármi áron menekülni, ami érvényesült mindig érvényesülni fog ezután is a makacs szárdékosság daczára; mert megszülte és fölne-velte a fajt.

Az oláh faj legrégebb történetei a Bal-kánhoz kapcsolódnak, annak hegyei között alakul meg a faj sokféle gyűlevész, pásztor-kodó népségből. A nemzeti név: a vláh, az oláh, kezdetben, az illir tengerparton, latint és olaszt jelentett, de a Balkán hegyei között már pásztorembert, nemzeti és nyelvi megkülönböztetés nélkül. Egykoru, egészen autentikus forrásokból meglehetősen teljes etnografiai képet állithatni össze az oláhok-ról, még mielőtt nemzetté tömörültek volna. Nomád nép, minden társadalmi és állami szervezet nélkül; kóborol a Balkán völgyei-ben nyájai nyomán. Szállása a hátán hordoz-ható valami, akárcsak őseink sátra. A nyáját igen sokszor az asszonyok és a leányok ör-zik férfi ruhában, mint az Athosz hegyén is, ahol köztük és a görögök között holmi skandalumok történetnek, míg a férfiak ka-raván-kereskedést üznek sajttal (brinzával) Ragusa felé, avagy zsványkodnak. Az uton-állás a legtöbb nomád, pásztor népnek ősi mellékfoglalkozása. Im, néhány följegyzés az oláhokról ebből a primitív korszakból. A bi-zánczi Kekaumenosz a XI. század második felében ezt írja: „Az oláhok nemzetisége romlott és hitetlen; se az Istenhez, se a császárhoz, sem saját feleihez nem hű... Hazug és rettentő zsvány; kész mindenre esküt tenni... Gyávák, nyulszívűek, de gyávaságból szemtelenek is.” Egy századdal később, Tudelai Benjámin köztük járván, az oláhoknál nem találja semmiféle vallás nyo-

nyomdász s utóbb kamarásba, Berlingbe, s ennek segítségével Kopenhágában női divat-áru-üzletet nyitott. Itt ismerkedett meg vele VII. Frigyes, aki belészerezett, nőül vette, s Danner grófnéval nevezte ki. 1874-ben márczius 6-án halt meg Genuában. A dán királyi házban fordult elő az az eset is, hogy egy hercegnő egy polgárnak nyuj-totta a kezét, midőn Henriette hercegnő, az 1880-ban elhunyt Frigyes herceg nő-vére, s Viktoria Augusztának, a német császár-nak nagynéje nőül ment 1872-ben dr. Esmarchhoz, a kielii egyetem tanárához. Frigyes schleswig-holstein-sonderburg-augus-tenburgi herceg is messallianceot kötött, nőül vevén 1861. novemberében Mária Esz-thert, Lee Dávidnak, newyorki bankárnak a leányát s mikor ezért az udvar meghara-gudott reá, leköszönt rangjáról, s elhagyva hazáját, Bécsben telepedett le s a király az osztrák hercegi rangot adta neki és ne-jének. Ő volt ugyanis Noer herceg.

A bajor udvarban a negyvenes években majdnem messalliance jött létre I. Lajos király és Lola Montez, a híres tánczosné közt, akit a király Landsfeld grófnéval nevez-tett ki, hogy nőül vehesse. A házasság létre is jött volna, ha a kormány és a parlament meg nem akadályozza. I. Lajos azonban még így is kénytelen volt leköszönni a trónról. Egy tánczosnő azonban mégis bekerült a bajor királyi házba, mert Lajos herceg 1892-ben nőül vette Barth Antoniát, aki a

müncheni udvari színháznál balettánczosnő volt. Ernő szászmeiningeni herceg Jense-nek, az ismert írónak leányát vette nőül s a 62 éves Lajos bajor herceg 1857-ben Mendel Henriette augsburi színésznőt, akit a bajor király Wallersee bárónőnek nevez-tett ki. Mendel Henriette a házasság követ-keztében sógornője lett a mi királynőnknek, mert Lajos herceg a fivére Erzsébet ki-rálynőnknek.

A régi hesszeni fejedelmi házban is sok messalliance fordult elő s II. Vilmos, az utolsóelőtti választófejedelem, Ortlöpp Emi-liát, egy berlini iparos leányát vette nőül.

Az olasz királyi házban Viktor Emanuel kötötte az első messallianceot, mikor első nejének halála után Mirafioris grófnét, egy katonarvos leányát vette nőül. Az ebből a házasságból született gróf Mirafiori sok gondot okozott Umberto királynak. Néhány évvel az atyja halála előtt ennek az aláírását is hamisította s az anyjának óriási pénz-áldozatába került, hogy be ne zárják.

III. Napoleon is messallianceot kötött, s ezt az európai uralkodóházak nem is bocsa-tották meg neki soha. A párisi udvar fény-korában az urak fölkeresték ugyan az ud-vart, jól is mulattak ott; de a nejüket soha sem vitték oda.

Látjuk tehát, hogy az uralkodóházak vé-rébe is sok keveredett a polgárok véreből, azoknak a polgároknak a véreből, akiket csak száz éve, ho

mát; csak azt jegyzi föl róluk, hogy oly gyorsan szaladnak, mint a kecskék, s hogy hegyeiről a görögök birtokaira szoktak lecsapni zsákmányért. A nomádizálás, az oláhok legősibb foglalkozása, a pásztorkodás, szinte napjainkig főtartotta magát. A XIII. században a Moldován és Havaslevén átutazó idegenek még uniszónó konstatálják, hogy az oláhok nem igen törődnek a földműveléssel. Vérükben van a koborlás, a legelő-keresés. Ezért Dusan fejedelem megfirtja a szerb jobbágyoknak, hogy oláh nőket vegyenek feleségül; mert attól tart, hogy az asszonyok a férfiakat csavargásra csábítják. Századokon keresztül tart ez az életmód s közben a gyarapodó faj jelentős hatásokat fogad magába, míg valamelyes primitív civilizáció útjára sodródik. A kereszténységre görög barátok oktadják, különböző szláv érintkezések pedig sokítják a fajt és bővítik nyelvét. Réthy László „Az oláh nyelv és nemzet megalakulása” című munkájában azt az utat, amelyet az oláh nemzet megfutott, míg politikai nemzetté tömörült, míg valamelyes társadalommá alakult, a következő stádiumokra osztotta: a) „illir őskor” a VI. századig K. u. Albán-rumén rokonság. Alban szavak a rumében. Grammatikai formák. Fonetikai kapcsolatok. b) „Római hatás kora” VI—VIII. század: Szókölcsönzés a lingua rustikából. Pásztorkodó életviszonyok kifejezései. Emlékezetek a római hódoltságra s a latin kereszténységre. Nemzeti név. c) „Szlávokkal való első találkozás kora” VII—VIII. század: Szláv hatás a nyelvvalakulásra, tízes számrendszer, képzők. d) „Bizánczi kor” VIII—IX. század: Görög kereszténységgel való érintkezés, görög kölcsönzések. e) „Szláv civilizáció kora” IX—XII. század: Kulturszavak tömeges kölcsönzése, szláv államokban való élés. f) „Költözködés kora a dunántúli területekre” XIII—XIV. század: Magyar-rumén kapcsolatok Erdélyben. Havaslevé és Moldova megalakulása; szláv állami és egyházi nyelv. g) „Az oláhság nyelvi egysége” XVI. század: Asszimilált szlávok, albánok, jász-kunok, eloláhosodott magyarok. Rumén egyházi nyelv; rumén államnyelv a vajdaságokban.

A felsoroltak az oláh nemzet megalakulásának és az oláh pragmatikus históriának a fázisai egész a XIX. századig. Ebben a folyamatban igen tanulságos a két oláh fejedelem: Havaslevének és Moldovának megalakulása a XIV. században. A legfeljebb közös jellemvonás az, hogy kezdetekben egyik sem oláh alkotás, hogy a két fejedelem csak idők múltán rumunizálódik. A XII. században az a terület, a melyen utóbb Havaslevé és Moldova támad, még Kumánia nevet visel, nem állam, csak geográfiai fogalom, vazallusa a magyar koronának; lakosai szláv törzsek, tarkítva mohammedán vallású, magyar nyelvet beszélő jász és török nyelvű kun-szállásokkal. Havaslevé egy része pláne magyar végvidék: a szörényi bánóság, a mely aztán az oláh megtelepülés alatt krajovai bánossággá mntálódik. A dinasztia, a Bassarába család, a mely négy évszázadon át a fanariotákig adta a fejedelmeket Havaslevének, a mint Réthy László azt bebizonyította, mohammedán vallású kun főnök, a kunságnak abból a törzsből, a melyet bősörménynek hívtak. A keletkező állam arisztokrációja: a bojárság sem oláh, hanem bulgár, szláv, albán, kun és tatár eredetű s a nemzet neve: a „vlach”, a „rumen” név most már „jobbágyot és parasztot” jelent. A faj, a rumunság, az ál-

lamalakulásban, a támadó társadalmi hierarchiában csak mint tömeg érvényesül. Az állam fejt, a fejedelmet vodának vagy vodának hívják. Az állami méltóságok, a dignitások bizánczi és szláv eredetűek. A vajdát Havaslevén, Moldován egyaránt im a következő dignitáriusok környezik: a nagy „logofet”, akit Bizánczban logothetésnek hívtak és a császár nagy kancellárja volt. Hasonlóan Bizánczból kölcsönöztek még a következő méltóságokat: a spatariuszt, a hadvezért; a veliki vestermiket, a kincstartót; a komist, a főlovászmestert. Ellenben szláv kölcsönzések: a veliki vornik, főudvarnok; a stolnik, főasztalmester; a pehárik főpohárnok; a pitár főstűtő; a postelnik főkamrás. A krajovai bán, mint neve is mutatja, magyar kölcsönzés. Azonban nemcsak a fejedelmi udvar s a hivatalos hierarchia bizantínó-szláv, de az maga az állam is teljes egészében. Az állam és az egyház nyelve az ó-szláv; szláv a ritus és a liturgia, szláv a klérus. A püspököt vladikának hívják, a papot pópának és a szerzetest kalugyernek. A szláv Szent Nikodémus alapította oláh földön az első kolostorokat. Az oláhoknak még saját nemzeti szentjök sincs. Ezt a felöltő vonást Hasden, a legünnepelebb román történetír, ilyenképpen magyarázza: „Az oláhok a legkevésbé vakbuzgók, nincsen nemzeti szentjök, egyetlen helységet sem neveztek el szentről, nincsenek ereklyék, egy-kettőn kívül, amelyet a szlávoktól vettek, ahol a szentek száma legiónyi”.

Moldova szakasztott módon alakult meg, csak hogy ott a szláv hatás még közvetlenebb területén ruthén fejedelemiség állott, amely Birládban szekelt. Moldovának első fejedelme is szláv: Koriatovics György, akit a Bassarabakkal rokon Musáthok mérgegel pusztítottak el, hogy elfoglalják a fejedelemiséget. A méltóságok ugyanazok, amik a havaslevi fejedelem udvarában, csak a hadvezért nem hívják spatarának, hanem hetmannak.

A két oláh fejedelemiség a török hódításig vazallusa Magyarországnak, azután Mohácsig a legtöbbször a magyarnak is, a töröknek is. Mohács után szinte csak török befolyása alá kerül. A választott vajdákat a szultán erősíti meg és investálja, mint az erdélyi fejedelmeket, karddal, zászlóval, kaptánnal. Az oláh vajdaságokban azonban a török uralom közvetlenebb volt és jobban impregálta a faj erkölceseit, mint az erdélyi fejedelemiségben. Moldován Jászváros, a mai Jasszi, bíráját agának hívták és a két oláh fejedelem tanácsának a neve diván.

Csaknem napjainkig, a mikor a két fejedelemiségből előbb az egyesült román fejedelemiség, utóbb a román királyság támadt, az oláh nemzet története alig egyéb a vajdák családi krónikájánál. Századokon keresztül irtó háboru viharai között eltek, fogytak nemcsak a csatamezőn, de még inkább otthon békében; mert a török ellenség nem irtotta jobban a fajt, mint saját fejedelméi. Nyugat véres krónikái szinte ártatlanságoknak tetszenek a két oláh vajdaság évkönyvei mellett. Örökös villongás a trónért, szinte híhetetlenül brutális módon, alig képzelhető brutális eszközökkel. A vajdák bárbar zsarnoksága olyan, aminő csak Bizánczban és Moszkvában volt még. Mert a fejedelemiség nem volt örökösödő, a zavarra, villongásra, vérontásra untalanul nyitlakalom. Minden trónüresedés alkalmával, pedig sokszor üresedett meg, hisz a legtöbb vajda Havaslevén, Moldován egyaránt erő-

szakos halállal mult ki, a trón birtokáért adáz dulakodás támadt a vajda fiai, fattyai, rokonai és trónra vágyó szerencsevadászok között. Trónkövetelő mindig sok volt, hisz a törvényes házasságon kívül született fiuk épp egy jogot tarthattak a trónra, mint a törvényes gyermekek. Vajdacsemete is, a kiket születésükkor tizes vassal megbélyegeztek, hogy könnyen fölismerjek, ismét mindig sok volt, mert a vajdák „a törvényes feleségen kívül több feleséget tarthattak”. A családi élet a két oláh vajdaságban háremszerű. A vajdának joga volt, a mint Forgách püspök „Commentarius”-ában följegyezte, a bojárok leányai közül annyit venni magához, hogy velük mint feleségeivel eljen, amennyi éppen neki tetszett. És ez a jog nemcsak a vajdát illető kiváltság; de általános szokás. — Reichersdorf, egy utazó, a XVI. században azt jegyezte föl, hogy: „mindenkinek két-három felesége van; a nemesnek még több; a vajdának, a menyeyi tetszik”. A válás módjánul könnyű; nem kell hozzá más, csak váló-level a repudiált asszonynak és tizenkét dénár a vajda kincstárának. A több-nejűség annyira általánossá válik, hogy Heráklida Jakab, az a görög kalandor, aki a XVI. század második felében Moldova trónjára került, egy óra lefolyása alatt hat bojárt vitett bigámia miatt a vesztőhelyre. Az összeskűvés a vajdák ellen szakadatlan. Veráncsis írja: „A havasleviek vajdákat titkon, vagy nyilván ölik meg; csoda, ha va amelyikük megéri a harmadévet a vajdaságban. Néha két év alatt három vajdát is eltesznek láb alól.”

Moldován Zsodina vajda (1552) csak három napig uralkodott, aztán levágott orral kolostorba menekült. Így érthető, hogy Havaslevén 1418-tól 1716-ig ötvenhet, Moldován 1538-tól ugyancsak 1716-ig ötvenöt trónváltozás volt. És érthető az is, hogy Havaslevén 1529-től 1593-ig, hatvanégy évnvi időköz alatt, tizenhat vajda uralkodott, tizenkilencszer volt trónváltozás; és hogy a tizenhat vajdából csak kettő: Mihnea és fia Alexandru multak ki természetes halállal. Voltak vajdák, akik egy hónapig, egy hétig uralkodtak, sőt — amint láttuk — Zsodia csupán három napig.

Bizánczra emlékeztek az a szervilis hódolat, amelylyel Havaslevén és Moldován a vajdákat környezik. „Az alattvalók — a papokon kivül — mindig leterdelni tartoznak, ha a fejedelemmel beszélnek”, írja egy szemtanu, aztán hozzátesszi, hogy lábait és köntöse szegélyét csókolják. És milyenek voltak erkölcsben és temperamentumban ezek az ideig-óráig való potentátok, akiknek legtöbbször az erőszakos, néha a kínos és becsstelen halál ólálkodott? Im, néhány vajda képe, különböző időkből, ugy találmra kapva elő. IV. Vlád, a Hunyadi János kortársa, aki a nagy hőst a török ellen viselt hadjáratában előbb cserben hagyta, vesztett csatája után elfogta, akit kortársai és alattvalói Drakul-nak (ördög) és Tzepes-nek (karós) hívtak, típusa a régi oláh vajdáknak. A román historia-írás mint kiváló adminisztrátort ünnepli. Trónra jutván, lándzsás testőrséget szervezett; aztán azokat a bojárokat, akiket ellenségemnek velt, feleségükkel, gyermekeikkel összegyűjtötte és lemészároltatta. Ez még érthető, de vannak dolgai, amelyek merőben érthetetlenek, amelyeket csak a gyilkolás paroxizmusa magyaráz. Ötszáz bojárt és kertületi tisztviselőt meggyilkoltat azért, mert nem tudják megmondani a kertületükben élő lakosok számát. A kolduso-

kat összegyűjteti, megvendégeli őket étellel, itallal, aztán tűzbe dobhatja. Rövid időn huszezer embert, köztük asszonyokat és gyermekeket, gyilkoltat meg, a legtöbbjét karóba huzatván; ezért nevezték el Tzepes-nek. Fölégeti Brassó külvárosait, egy templom előtt egész rakás szászt karóba huzat, maga a jajkiáltás és halálhörgés között vígan meg ebédel. Egy tolvajzigányt zsírban megfőzet, aztán társával megeteti. Az elfogott törökök lábait levágatta, megnyuzatta őket és izmaikat sóval hintette be. Virtusát örökölte második fia: Mihnea cel reu (a rossz Mihnea), ki utána körülbelül tizenket évvel lépett a trónra. Oláh historikus írja róla a következőket: „Az összes krónikások arról tudósítanak, hogy a bojárokkal igen barbarul bánt. Egyiket ketté vágatta, a másikat felakasztatta, a harmadikat vízbefojtatta, a negyediket megcsontkíttatta; a legtöbbnek pedig orrát, fülét, ajakát vágatta le. A meggyilkolt bojároknak feleségeit, leányait, ha szépek voltak, megszeplősítette. Ebédre hívta az összes bojárokat, aztán olyan pilafot tálaltatott fel, amelybe a rizs közé apró, éles gyöngyöket keverték, amelyek evés közben iszonyu fájdalmat okoztak.“ A következő században (1572—1574.) Juno-voda cel cumplit (Rettenetes János vajda) lépett nyomdákukba, akinek életét Harden írta meg. Harden szerint János vajda korában Európaszerte mindenütt a kormánypálcza papok, sehonnaiak, gyermekek, iszások és asszonyok kezében volt, „csupán kis román területen tűnt föl egy uralkodó, akit csak a legfeketébb árulás akydályozott meg abban, hogy Európának más alakot adjon, a bizántin birodalom romjain új latin birodalmat alapítva. Nagy adminisztrátor, nagy politikus, nagy hadvezér, az egyetlen férfi Európában, ki a helyett, hogy magát áldozatul dobta volna a papoknak, a papokat áldozta föl.“ Jon vajda pedig cselekedte a következőket: „Válogatás nélkül gyilkolta a bojárokat és a papokat, birtokaikat elkoboztatván. Ha egy kolostor vagyonát elvette s bojárnak adta oda, úgy az összes papság kiabált a bojárok ellen. Ha pedig egyik kolostor vagyonát a másiknak adta, úgy ez a két kolostor harczolt egymás ellen. S ha végül az egyik bojárt megrabolta, hogy a másikat meggazdagítsa, azok egymást kölcsönösen tönkre tették. A paraszt meg nevetett, látva, hogy zsarnokai egymást fojtogatják.“ Miudez igen szép, csak azt nem látni belőle, hogy miként változott volna meg Európa, s hogy miként akart megszüntetni az „új latin birodalom“? Megjegyzendő, hogy ez a Jon, aki Moldovát egy új viágbirodalom alapjává tette volna, nem is oláh, hanem örmény katolikus, de igen jól tudott üzérkedni a vallással; mert bujdosásában lengyel földön luteránus, Konstantinápolyban, a fényes kapu szolgálatában mohamedán, Moldovában a vajdai széken, ortodox keresztény.

Talán elég is az exotikus borzalmaságokból. Ez a pár példa fogalmat ad arról, hogy mi fajta volt az oláh vajdák kormányva és politikája. Azt nem is említjük, hogy egy más moldvai vajda, István (1551), az országban élő örménykatolikusok templomait kirabolta, az örményeket erőszakkal megkeresztelteti. A XVI. század végén divatba jött, hogy a két vajdaságot Konstantinápolyban árverés útján töltötték be. Moldovában ilyen módon Áron vajda jutott először trónra egy millió forint árán, vágytársai: Mihnea voda harmincezer aranyat, egy másik félmillió tallért, egy Manole nevű zsidó hat-

százezer forintot igérvén. Havaselvén Mihály vitéz volt az első, aki trónját pénzen, négyszázezer forinton vásárolta. A pénzt a vajdák rendszerint török, zsidó és görög kalmároktól kölcsönözték. A hitelezők aztán jancsárokkal mentek az országba s a bojárokon és a paraszton hajtották föl a kölcsönt. Ezen az uton került aztán a XVIII. század elején (1716) mindkét oláh vajdaság a fanarioták: Konstantinápolyban élő görög kereskedők kezébe, akik három-négy milliót vásárolták a vajdaságot. Így került a vajdatrónon át egy rakás görög kalmár az oláh arisztokráciába, akik mindannyian fejedelemiséget viseltek, mint a Maurocordát, Ghika, Caragea, Ipsilanti, Moruz, Sutz, Maurogheni, Hangerli, Calimachi családok. Támadt görög invázió a két vajdaságba. Egy osztrák konzul írja a múlt században: „Mindenik fejedelem számos görögöt hoz magával és azoknak adományozza a jövedelmező állásokat. Sokan a fejedelem pártfogásával gazdag házaságokat kötnek és nagy birtokosokká lesznek. Szóval Moldova és Oláhország valóságos Peruja a görögöknek.“ Nem esőda, ha a nép, amint idegen utazók századról-századra konstatalják, teljesen „barbár, néhány ember láttára már a hegyekbe menekül“, amikor a harács, a zsarolás örökös, amidőn utolsó filléretől válogatott torturák alkalmazásával fosztják ki. „Férfiakat, asszonyokat vegyest kukoricakaszhoz hasonló alkotmányokba zárnak, melleje ganajból tüzet raknak, azt meghintik paprikával, így füstölik étlen-szomjan félholtra. Mások kezüket hátra kötve, korbács-csal addig verik, míg összerogynak, vagy meztelb fagyos hóra állítják és ott tartják órák hosszáig.“ „Az oláh paraszt juh, a ciocoi (a görög) nyírja, feji és végül megnyuzza. A görög biborban és bársonyban pompázik, az oláh paraszt a pusztá földön hál, vankosa egy darab kő, takarója az egbolt, egyetlen eledele a mamaliga.“ . . . A magyar, ez ázsiai csorda földjén mégsem történtek ilyesmik.

Junius.

Alsófehér-vármegye őszi rendes közgyűlése.

Alsófehér vármegye törvényhatósági bizottsága rendszeresen október hónap folyamán megtartatni szokott rendes őszi közgyűlést az idén, az október havi általános képviselő-választások folytán, a tegnapi napon tartotta meg. A közgyűlés iránt már eleve is élénk érdeklődés nyilvánult, mert a tárgysorozatba több fontos állás betöltése volt felvéve és különösen a marosújvári főszolgabírói állásra pályázott több, arra rátermett és érdemes tisztviselő, kik közül mindegyikének számottevő pártja volt és az esélyeket az utolsó pillanatig előre kiszámítani nem lehetett; ezenkívül a közigazgatási bizottságnak 5 kilépő tagját, az igazoló választmánynak pedig 8 tagját kellett szintén e gyűlésen megválasztani.

A kellemetlen esős idő dacára a közgyűlési terem szépen megtelt a megye bizottsági tagjaival, midőn Zeyk Dániel főispán a gyűlést d. e. 10 órakor megnyitotta.

A tárgysorozat megkezdése előtt hódoló tisztelettel vette tudomásul a közgyűlés Ó Felségének köszönetét a vármegye közönségének a millennium alkalmából fölterjesztett hű alattvalói üdvözlétére, és lelkes eljenzéssel adott kifejezést a legalkotmányosabb király iránti szeretete és hű ragaszkodásának.

A tárgysorozat első pontját: a vármegye 1897-ik évi költségvetési előirányzatát, az állandó választmány ajánlata szerint fogadta el a közgyűlés; majd megszavazta a tisztviselői nyugdíj 1%, a körjegyzői nyugdíj 1¹/₂%, az abrudbányai laktanyára 1%, a vármegyeház építésére 1% és a betegápolási rovatokra kért 1¹/₂%-os pótdadót. Tudomásul vette az 1897/98 évekre egybeállított közuti költségvetés előirányzatát. Az állandó választmány javaslata értelmében határozott a mihálczfalvi rév-jog megvásárlása ügyében; tudomásul vette az igazoló választmány jelentését a legtöbb adót fizető törvényhatósági bizottsági tagokra nézve, és a választott tagok sorában üresedésbe jött helyek betöltésére a pótválasztások határidejét folyó 1896. évi december hó 9-ére tűzte ki.

A tárgysorozat 7-ik pontja volt a legérdekesebbek egyike, a marosújvári járás főszolgabírói állásának betöltése. A közgyűlés e tétel tárgyalásához jutván, a kijelölő bizottság Zeyk Dániel főispán elnökelete alatt br. Kemény Géza, gr. Bethlen Sándor, Szalánczy Lőrincz, Miksa Elek, dr. Mohay Sándor és dr. Hosszu László tagokból összeállítván, a jelöléseket megtette.

A kijelölő-választmány egyhangú határozatával a pályázatok beérkeztek sorrendje szerint a marosújvári járás főszolgabírói állására Finna Jánost, Bójthe Kálmánt és Képes Ferenczet ajánlotta. Husz tag névszerinti szavazást kérvén, elnökölő főispán azt elrendelte és a szavazat-szedő küldöttség elnökévé Zeyk Gábort, tagjaivá br. Bánffy Kazimirt, Lázár Istvánt, Málnási Károlyt és Kovács Jánost küldte ki. A három jelöltre a szavazás pont 11 órakor kezdődött és az eredményt a szavazatszedő küldöttség elnöke d. u. 1 órakor hirdette ki, melynek eredménye szerint Bójthe Kálmán zalathnai szolgabíró lett nagy szótöbbséggel marosújvári főszolgabíróvá megválasztva. Ezen választás eredményét megelőzőleg megválasztottak egyhangulag vármegyei III-ik aljegyzővé br. Bánffy Kazimír, vármegyei keblí pénztári ellenőré Balogh Ferencet.

A marosújvári főszolgabíróinak megválasztása után választottak meg a szolgabírák és pedig, tekintve, hogy Bójthe megválasztásával a zalathnai szolgabírói állomás is megürült, három szolgabíró, u. m.: Sándor Jenő, Zalányi Géza és dr. Tokos Géza.

Érdeklődés mellett történt meg a közigazgatási bizottságból is a folyó év végével kilépő 5 tagnak megválasztása; mind az öt kilépő tag, u. m.: Batta Bertalan, gr. Bethlen Sándor, br. Kemény Endre, Zeyk Kálmán és Moldován M. János, újra és egyhangulag megválasztottak.

A választások után már kevesebb érdeklődést tanúsított a megyebizottság a tárgysorozat többi tételei iránt. A fontosabb és nagy érdeklődést tárgyalt egyes pontozatokra visszatérünk még lapunk legközelebbi számában, most még csak azt óhajtjuk egyelőre és röviden felemlíteni, hogy a mai gyűlésen bucsuzott el a vármegye szeretett főjegyzőjétől, az időközben országgyűlési képviselővé megválasztott Török Bertalantól.

A bucsuztatott — melyre még visszatérünk — megalapozottságtól elfogult hangon Gáspár János tb. főjegyző mondta el. A megye-bizottsági tagok nevében gr. Bethlen Sándor, a tisztviselők nevében Csató János alispán vettek bucsut szeretett tisztársuktól, mire Török Bertalan válaszolt

Ez volt a gyűlés utolsó tárgya, mely után Zeyk Dániel főispán d. u. 2 órakor a gyűlést bezárta.

Vegyes hírek.

— **Erzsébet napja.** Felsőleges asszonyunk Erzsébet királyné magas névnapját Nagy-Enyed városa istentisztelettel ünnepelte meg. A római katolikus templomban Deli Ödön házfőnök pontifikált fényes segédlettel. Az istentiszteleten a helyben állomásozó honvéd tisztikaron kívül részt vettek az állami hivatalok és az állami leányiskola tanárnői teljes számban.

— **Önképzőköri díszünnepély.** A nagyenyedi polgári leányiskola önképző-köre felsőleges asszonyunk magas ünnepére alkalmából e hó 19-én délután 3 órakor díszünnepélyt tartott, mely felolvasással, szavallattal, zongorázással stb. volt összekötve. Az ünnepélyen a tanító-karon kívül a gondnokság tagjai is jelen voltak.

— **Időjárás.** Hetek óta várjuk, hogy beköszönt a hideg, havastól apó, azonban a hó helyett folytonosan esik az eső; az utcák, járdák sár és víz alatt vannak, pláne a mellékutakban térdig járunk sárban. A háztulajdonosok pedig most is csak a régiéket: a járda takarítására nem is gondolnak; nyilván azon jó reményben vannak, hogy a sok eső majd tisztára mossa a járdát.

— **Színi előadás.** Mint lapunk előző számában említettük, a nagyenyedi iparos ifjuság e hó 29-én műkedvelői előadással egybekötött táncmulatságot rendez, melyen a „Sárga csikó” népszínművet mutatják be közönségünknek. A próbák szorgalmasan folynak, a rendező bizottság a siker érdekében mindent elkövet, hogy e mulatság minél jobban sikerüljön. A meghívók kibocsátottak. A rendező bizottság felszólítja mindazokat, kik meghívót tévedésből nem kaptak, de arra igényt tartanak, hogy ez iránt Incze István egyleti pénztáros urnál vagy a bizottság bármely tagjánál jelentkezni sziveskedjenek.

— **Az Emke pályázata.** Felhívás pályázatra. Gyertyánffy István, a m. kir. áll. Pedagógium igazgatója s az osz. tanszer-muzeum főfelügyelője, az E. M. K. E. birtokában levő 1423—87. sz. alapító level szerinti 1000 frtot helyezte el a „Magyarországi tanítók Eötvös alapja”-nál, oly feltétellel, hogy ez alapítvány évi 50 frt kamatja oly tanítók és tanítónők segélyezésére fordíttassék, kiket az Emke Igazgató választmányja saját céljai szempontjából is arra kiválóan érdemesnek talál. Az alapító level értelmében ezennel felszólítjuk az erdély-részi 17 megye (Arad és Szilágy megyének is) tanítóit és tanítónőit, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat elbírálás, illetőleg ajánlás végett az Emke-hez (Kolozsvár) f. é. v. november hó 10-ig nyújtsák be. Megkivánjuk jegyezni, hogy csak azok a tanítók és tanítónők pályázhatnak, kik az Eötvös-alapnak legalább 5 évig tagjai voltak és tagsági díjaikat pontosan befizették, vagy kik ez alapnak örökös tagjai. Kolozsvárt, 1896. október 24-én. Gróf Bethlen Gábor, elnök. Sándor József, t. alelnök-főtákar.

— **A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara** tudatja az érdeklődő közönséggel, hogy a „Szabadalmi leírás” e hivatalnak rendszeresen le lesz küldve s így a nagy közönségnek a hivatalos órákban hozzáférhetővé tesszük.

— A Fővárosi Lapok új nyomdája.

Budapesti tudósítónk írja, hogy a Fővárosi Lapok, Porzolt Kálmán napilapja, e héten nagy és örömdetes változáson ment át: annyira megerősödött immár, hogy átköltözhetett — saját nyomdájába. Mi magunk tudjuk legjobban, hogy milyen jelentős haladás ez egy lap életében, s a közönségnek mekkora partolása szükséges ahhoz, hogy egy ujság nagy áldozatokkal berendezhesse a saját nyomdáját. A lap külső képe is rögtön megváltozik: betűi szebb vágásúak, papírosa jobb, nyomása tisztább lesz: a közönségnek egygyel több oka lesz, hogy annál jobban ragaszkodjék kedves lapjához. Örülünk ennek a hírnök, hogy egy lap megizmosodásának, előrehaladásának ilyen fényes tanujelét adja, hogy a közönség is mindjobban kitünteteti szeretetével, s hogy azt a sovíniszta magyar politikát, melyet a lap programjái kitzított, s dicseretre méltó állhatatossággal hirdet, a nemzetnek mind nagyobb rétege ismeri el első rendű szükségnek. Porzolt Kálmán, a Fővárosi Lapok szerkesztője, — mint értesülünk — a jövő hó elsejétől a maga tulajdonába veszi a lapot, hogy azontul annál függetlenebb, szókimondóbb hirdetője legyen becsületos, szabad gondolkodásu, nemzeti politikájának. Nem mivelünk fölösleges dolgot, ha újra hangsúlyozzuk, hogy a Fővárosi Lapok tárczarovatában a legjelesebb magyar szépirók neveivel találkozunk, s minden egyes rovatában az események hű és pontos krónikásai olyan előkelő, irodalmi hangon szólnak felénk, hogy igazán méltó arra a névre, amelyen mindennütt ismerik: a magyar urí családok lapja. Jegyezzük még fel azok számát, akik a lapot talán nem ismerik eléggé, hogy a Fővárosi Lapok előfizetése negyed évre 3 frt 50 kr; s hogy mutatószámokat mindenkinek szívesen küld a kiadóhivatal (Budapest, IV., Ferenczy-teret 4. sz.).

— **Ártatlanul elítélve.** Egy Georgio Canzoneri nevű szicíliai származású férfit tizenöt év előtt élethossziglan tartó fegyházra ítélték, mert azzal vádolták, hogy egy asszonyt megölt. Tizenöt évig volt Canzoneri a fogságban, amikor most végre kiderült ártatlansága és szabadon bocsátották. Arra a kérdésre, hogy mit érzett, mikor gályára vitték, Canzoneri a következőket felelte: „Nem voltam képes fölfogni, hogy miképp tarthatott engem a 12 esküdt bűnösnek. Hiszen már hanglétésemről és arcomról leolvashatták, hogy mi van a szívemben... Mintha hirtelen éjjel lett volna, olyan érzésem volt az ítélet után. Erőm elhagyott és csontjaim mintha bénák lettek volna, úgy vittek el a kocsiba. 28 éves voltam, mikor elítéltek és jövőmre gondolva álmatlanul hevertem börtönömben. Anyámra és édes apámra gondoltam, azok nem fognak bizonyára vétkesnek tartani. És még valaki, akit e földön szüleimen kívül szerettem, még valaki jelent meg gondolataimban. Ő talán mégsem bizik annyira bennem, mint szüleim, és szívem vérzett a gondolat, hogy kedvesem esetleg bűnösnek fog hinni. Ha ez éjjelen lett volna alkalmam, véget vettem volna nyomorult életemnek. Folyton azon töprengtem, hogyan hozhatnék világot az ügyemre. Nem tudtam, hogy Collura, a meggyilkolt asszony férje, akinek tanúsága alapján ítélték el engem, maga volt a gyilkos... Könyök gytültek szemeimbe és hangos zokogásba fogtam, mikor siralmas életem jutott eszembe. Hát utoljára láttam a világot... De idővel

megszoktam lánczaimat, érzéketlen lettem. A külvilágból 15 év alatt csak két hír hatolt be hozzám börtönömbé. Szüleim halála. Atyám halálát nagyon megsirattam. Mikor anyám halálhírért hozták, már nem voltak könyeim.” A szerencsétlen ember amellet a svk keserűség mellett, amely eddig érte, nem átkozza Collurát. Fatalista hittel mondja:

— Mindenkinek megvan a maga végzete. Ez a szenvedés számomra volt megírva.

Meteorologiai jelentés november 18-tól 21-ig.

Nap	Óra	Légnyomás 700	Hő	Szél iránya és erőssége	Borulat	Csapadék	Hő napi max. min.
7	62.7	+3.4	NW ₁	10	—		
18	2	61.8	+9.4	NW ₂	4	—	+10.0 +1.3
	9	63.4	+2.8	NW ₁	3	—	
7	63.2	+2.4	NW ₂	8 ● 1.5			
19	2	60.6	+5.1	N ₂	10 ● 2.3	+8.6	+2.0
	9	56.2	+8.6	N ₂	10	—	
7	56.4	+5.6	S ₁	10 ● 5.2			
20	2	57.8	+5.4	—	10 ● 6.2	+6.3	+1.2
	9	60.7	+2.2	S ₁	10 ● 2.5		
7	61.7	+1.2	W ₂	10 ● 1.9			
21	2						
	9						

Kilátás: Még boros és csapadékra hajló idő, lehűléssel és későbbi derüléssel.

* A légnyomás tenger színére van átszámítva. — Hő C°. fokokban. Szél iránya: N — észak, S — dél, E — kelet, W — nyugat. Szél erőssége = 1—10-ig. Borulat foka = 1—10-ig. Csapadék mennyisége milliméterekben értendő. ● = eső, * = hó, ▲ = jég, Δ = dara.

Közgazdaság.

Gazdasági helyzetünk a millennium után.

A kiállítási csillagok, fényes pavilonjai között nem zibong többé a hét minden napján vasárnapi élet. Magyarország vidékének nepe nem jár-kelet ott többé áhítatos bannal, minden sátorba mintegy templomba lépven. Nem halljuk már a külföldiek meglepetésének fölkiáltásait, ezt a muzsikát, amely legkedvesebben csengett a fülünkbe az egész nyáron át. És ennek nem a hiúság volt a rugója, de egy mellőzött, lenézett ország jogos ambíciója, sérített önérzetének igénye a méltó elismerésre. Az elismerést megkaptuk, ez a mi legkiválóbb elégtételünk. Most mindmagunk és a külföld csodálatának tárgyai, rövid napok alatt szerteszét hordják az óriás kincstárból. A közös, nagy varázslóhely bezárult. Az ünnepnapok káprázatos sorozatának vége szakadt. Ismét a munkanapok egymásutánja következik. Az ezredéves országos kiállítást november 3-án ünnepélyesen bezárták. E nap nemcsak az ünnepélyességek okából nevezetes, hanem azért is, mert elkövetkezett a nélkül a katasztrófa nélkül, melynek kikerülhetlenségét Magyarország rémlátói és rosszakarói megjósolták. A katasztrófa főokozójaként épp kiállításunkat vádolták és csodálatos, épp a millenniumi kiállítás járult hozzá, hogy a „krach” rémét elriasz-

szá. Ugyanis épp e kezdetben sokat gáncsolt kiállítás bizonyította be a legfényesebb módon, mily hatalmas Magyarország gazdasági ereje, mily nagyszerű lendületet nyert az ország az utolsó három évtizedben, mily óriási eredményeket mutatott fel a magyar nép szorgalma, intelligenciája és kiapadhatlan teremtő ereje. Magyarország első sorban még mindig földművelő állam, — ami a kiállítás révén szintén kifejezésre jut — még mindig a termés és a gabonakivitel a magyar nép gazdasági vagyinosodásának főtüneyezője, de hatalmasan fejlődik már teremtő ereje az ipar-terén is és ugyszólván csodálatosak az eredmények, melyek ez irányban czéltudatos és fáradhatlan munka által már eddigelé is elértettek.

Csak néhány oly adatot kívánunk itt fölminteni, melyek különösen alkalmasak a gazdasági életünk állítólagos hanyatlásáról szóló híreszteléseket oda utasítani, ahová valók — a mesék világába.

Tekintsük a magyar forgalom fejlődését és azt találjuk, hogy az 1846. év 35 kilométernyi szerény kezdetéből a magyar vasúthálózat 1871. évben 4399 kilométerre növekedett. Az 1896. év április havában a hálózat 14,080 kilométerre fejlődött ki, míg ma Magyarország azon államok közé tartozik, mely a legnagyobb állami kezelés alatt álló vasúthálózatok egyike fölött rendelkezik és ilyen módon a magyar közgazdaság fejlődésére údvös befolyást gyakorolhat. Magyarországnak már eddig is négyezernél több gyára van, a kereskedelem és iparterén foglalkoztatott személyek száma 25 év óta megkettőződött, külkereskedelmünk 13 év óta kerek 220 millióval növekedett; ha csak ezen futólagosan vázolt statisztikát tekintjük, úgy minden vérmesség nélkül azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy Magyarországnak sok az irigye és ellensége, de annál inkább törekszik czéltudatosan előre, irányt nem tévesztve azon hangzavaró csaholás által, mely oly sokáig hallatta magát. A magyar államhitelezés szilárd alapon nyugszik, az ipar és kereskedelem folytán lendülőben van, a naponként kiterjedő vasúthálózat növekedő mértékben megteremtí a gazdag és természetes segélyforrások észszerű kihasználásának alapját, a hajózási összeköttetések évről-évre gyarapodnak, tengerei kikötőink virágzik és az észszerű nemzeti tarifa-politika mágnus gyanánt hat az áruforgalomra, mely mindinkább ezen kikötő felé tereltek. — Tény, hogy ezredéves ünnepünk kezdete egybe esett azon időponttal, mely minden esetre okot szolgáltatott oly aggodalomra, hogy elért gazdasági nívónk komoly megrázkódtatásnak néz elébe, — mert hisz, hiába tagadnánk, a magyar tőke a múlt évi „krach“ alatt óriási veszteséget szenvedett — de annál reményteljesebb viszonyok között ment végbe a kiállítás bezárása. A gabonapiacozon ismét irányadó helyet foglalunk el és számtalan millió öszülött be hazánkba eladott gabonának tetemesen emelkedő ára fejében. E körülmény annyival jelentősebb, mert ennek következtében nemcsak ez válik fölértékessé, hogy a külföld hitelét tulságosan igénybe vegyük, hanem képesek vagyunk pénzügyi segítségünket legalább részben sajátunkból fedezni.

Röviden összefoglalva, ennyiből áll Magyarország gazdasági és pénzügyi mérlege a millenniumi év végén, mely ha igaz valóságában általánosan fel fog ismertetni, el fogja háritani azokat az akadályokat, melyek az

értékpapir-forgalom normális fejlődésének útját állják.

Az arany-ezüst-haroz.

Az északamerikai Unió Mac-Kinleyt választotta meg elnökének. Hogy micsoda alkotmányos harc volt az, amely a szavazást megelőzte, arról fogalmat ad már az is, hogy hetven millió polgár általános szavazati joggal választotta meg azt a négyszázezvenhét tagu testületet, amely az elnök-választás jogát gyakorolja. El lehet képzelni, micsoda óriási agitáció lehetett az, amelyben olyan hatalmas érdekcsoportok tusakodtak a maguk óriási pénzerejével és befolyásával: Mac-Kinley mellett az ipari nagytőke, Bryan érdekében az ezüstkirályok.

Mac-Kinley győzelmének főleg az ad különös értéket, hogy az Egyesült-Államok aranyvalutája szerencsésen leverte azt a támadást, melyet az ezüstbarátok ellene intéztek. Nemcsak az Unió, hanem az egész világ gazdasági életén nyugtalanság vett erőt azon félelem behatása alatt, amely Bryannak — aki az ezüst szabad veretését tűzte ki zászlajára — esetleges megválasztásával a pénz értékének csökkenésével járt volna. Még nem volt amerikai választás olyan mély befolyással az egész gazdasági életre, mint a mostani és így történt, hogy Mac-Kinley neve, amennyiben ezen férfi megválasztása az északamerikai valuta fenntartásának biztosítéka, határozott népszerűsége tette szert nemcsak az Egyesült-Államokban, hanem egész Európában is.

Eltűntek az amerikai valuta bajai és az Unió gazdasági életében a fejlődés úgy az üzlet megélénkítésében, mint az amerikai értékek árfolyam-alakulásában fog kifejezésre jutni. Nem szabad azonban megfeledkeznünk arról az újabb veszélyről, amely e fejlődést fenyegeti, a védvám-politikáról t. i., melyet a jövő év márczius 1-én hivatalába lépő új elnök követ és amely legelőször tette nevét világszerte ismeretessé.

Enyhitheti aggodalmunkat, hogy Amerika a Mac-Kinley-bill magas vámaival kellemetlen tapasztalatokat szerzett, amely tapasztalatok valószínűleg a bill szerzőjére sem maradtak hatás nélkül. Mint államfő kettőzött elővigyázatot fog gyakorolni és nem igen lesz hajlandó a reá bizott közérdekeket kísérletezésekkel veszélyeztetni. Bizonyos, hogy ha védvámos marad is, sokkal távolabb áll az extrém felfogástól, mint annak előtte, de különben is, mint hírlík, baráti körben már is úgy nyilatkozott, hogy nem fog új védvám-törvényeket előterjeszteni.

Európai lázas izgatottsággal kísérte az alkotmányos harcot és visszafojtott lélekzettel leste annak kimenetelét. Minden esetre megkönnyebbülten lélekzik most fel, amidőn a védvám-politika győzedelmeskedett a szabad kereskedelem zászlója alatt lázító demagógia fölött.

P. U.

Piaczi árak.

Nagy Cséved, 1896. november 19

	1	véka	
Buza legjobb	1	véka	1.—
„ középserű	„	„	—90
Kétszeres legjobb	„	„	—80
„ középserű	„	„	—75
Rozs legjobb	„	„	—70
„ középserű	„	„	—65
Zab legjobb	„	„	—50
„ középserű	„	„	—45
Kukorleza (tengeri)	1	véka	—75
Burgonya	„	„	—35
Széna legjobb	egy azokér	„	6.—
Szalma legjobb	„	„	2.20

Bikkfa 1 köbm. keresztirakás nélkül, 1 m. hosszú	3-50
Cserfa 1 „ „ „ „ „ „ „ „	3—
Tölgyfa 1 „ „ „ „ „ „ „ „	3—
Faszén kemény	egy hektoliter 1-50
Marhahús	1 kilogramm —36
Sertéshús	„ „ —44
Szalonna	„ „ 64-76
Disznózsír	„ „ —75
Vörshagyma	„ „ —10
Fokhagyma	„ „ —10

Csarnok.

Akinek sok nővére volt. . . .

— Irta: Dobos Károly. —

Olvastam valahol, hogy a párisi „Quartier latin“ diákjai, akik olyan formán élnek együtt, mint a mi bent lakásos intézeteinkben, de természetesen nagyobb szabadsággal, közös pénzen felneveltek egy aranyos kis lánykát, aki később aztán mindnyájuknak az édes testvér helyét pótolta, mindnyájukat nagyon szerette, még varrogatott is reájuk. Mikor pedig egészen kifejlett virág lett belőle egy gróf vette nőül. Elvitte tőlük, bármennyire sajnálták is a bájós nővért s azután nem is hallottak felőle semmit. . . . Ez bizony igaz história, most is emlegetik még a latin negyed öreg csontjai a „golyák“ előtt, mint a francia diákok nemeslelkűségének felemelő példáját.

Hát a magyar diákok nemeslelkűsége?

Hogy a magyar diákok nem maradtak hátra a nemeslelkűségben, eléggé tanúsítja a mohácsi csatatér, meg Nagy-Enyed temetője is, hogy ne emlitem meg a 48-as Pilvax kávéházbeli gárdát, akik közül szintén sokan a fűbe haraptak nagylelkűségükben. De a fentebbi példára is lehet magyar analógiával felelni. A történet nem is olyan régi. Élnek még a szereplők mindnyájan.

Azonban ne siessünk még a dolog közepébe egy kis bevezetés-féle nélkül.

Halmi Károly gimnázista a dialektikát tanulja még, de már is elátkozta a világ valamennyi tudományát, ha pedig meg kell neki fizetni az eltörött nagy fekete táblát, akkor meg éppen nem fog kő kövön maradni a gimnázium épületéből „az a nagy sok átok mián“.

A másnapot társai is izgatottan várták, ő meg éppen majd hogy oda nem lett, mikor az osztályfőnök kihívta és vallatni kezdte.

— Halmi Károly, te törted el a táblát?

— Tanár ur, én . . . én, a tábla esett a fejemre.

— Nos, a tábla akart tán téged összetörni?

— Ráesett a fejemre, mikor kergetősdit játszottunk, de nekem semmi bajom sem lett, . . . hanem a tábla . . . a tábla. —

— A tábla leesett és eltörött, — vágott szavába a czisztterczita páter — a te fejed azonban keményebb lévén a táblánál, épségben maradt. Egy hét alatt megfizeted. Nincs más büntetésed. Elmehetsz.

Nem kívánom senkinek azokat a nagy gondokat, amelyeket a tábla megfizetése okozott Halmi Károlynak.

Elment panaszkodni Matild nővérehez, a ki leánynevelőintézetben volt, mivel hát őketten az árvaság kenyerét eiték.

Matild meg elbeszélte társainak öcscsé szerencsétlenségét, a mit jól is tett, mert éppen az a barátnője, akit a keményfejű Károly egyszer nagyon megbántott azzal, hogy kalapja mellé a virágok közé bogáncsokat dugott, azt inditványozta, hogy tegyenek össze zsebpénzükből a táblára, a mit teljesítettek is oly eredménnyel, hogy

Károly urfi gondolkozhatott volna egy másik tábla eltöréséről.

Ettől az időtől fogva aztán a sok zsebpénz a Károly neveltetésére lett összetéve. Minden időszak végén be kellett pártfogóinak mutatni bizonyítványát. Ha nem volt jó, jaj volt neki. Nem volt ajándék. Egyszer azzal is megijesztettek, hogy a zsebpénzeket meg fogják tőle venni, ha javulást nem tapasztalnak, ami azonban csak azt bizonyította, hogy az urfi nem igen volt kitűnő tanuló, de nem azt, hogy tényleg megtudták volna tőle venni az angyalszívű „kis mamák”.

Mikor letette az érettségét, az első pártfogók közül már alig voltak az intézetben. Akik még ott voltak, sirva bocsájtották a saját szárnyára.

Jogászyerek lett belőle. Most se rosszabb, mint deák korábban. Nagyon haragudott, hogy magának kellett kenyerét megkeresnie, mikor olyan sokan gondoskodtak azelőtt róla... Most még koplalnia is kellett néha-néha. Egyszer meg épen sirva is fakadt, mikor saját magának kellett a cipőjén a lyukat bevarrnia, hogy a lába ki ne lássék.

Azok a régi kis mamák hogy gondozták, hogy ellátták minden baját! Az Isten áldja meg őket!

Soká azonban nem tartott ez a szentimentális hangulat. Vig legény volt ő ugy alapjában. De jól is tette, mert később jóra fordult sorsa, megint boldog ember lett belőle. Még pedig saját emberségéből.

Jó szavu ember volt, nem is kellett soká szolgabíráskodnia, felléptették képviselőjelöltnek. A kis mamák áldása még ide is elkísérte, győzött a pártja s Halmi Károly még jóval innen volt a harminczon, mikor honatyának nevezhette magát.

— Honatya már vagyok, — gondolta, Halmi Károly ur — családapának szeretnék most már fölcsapni, s ezen törte sokat a fejét. Elment ahhoz az egykori kis mamához, akit a bogáncsossal valamikor megtréfált, s megkérdezte tőle, hogy olyan kis mamai érzelmekkel van-e még hozzá, mint hajdanában. Az egykori kis mama nevetéssel felelt, az pedig ilyen körülmények közt a világ semmiféle nyelvén se rossz jel.

Ily módon történhetett aztán, hogy a kis mamából igazi mama, de még nagymama is lett s Halmi Károly képviselő ur büszkén meséli most két jogász unokájának:

— Fiaim, ti azt hiszitek, hogy mi bankópréssal csináljuk a pénzt, folytonosan pénzért firkáltok. Hej, nem úgy volt az én időmben, én a magam emberségéből lettem, ami lettem...

Persze a nagymama nem akarja a gyerekek előtt odamondani:

— Hohó, apuska, a maga emberségéhez nekünk akkori lányoknak is szavunk van!...

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN.

Kiadók: Cirner és Lingner.

Cirner és Lingner könyvnyomdája, Nagy-Enyeden.

Alsófehér vármegye alispánjától.

Sz. 14545—896.

Pályázat.

Vizakna 3772 lakossal, sóbánya-hivatallal, kir. járásbíróssággal, vasuti, posta- és távirat-állomással és igen látogatott

sós-gyógyfürdővel bíró rendezett tanácsu városban a városi **orvosi állomás** lemondás folytán megüresedvén, arra pályázatot hirdetek.

A városi orvos javadalmazása évi 500 forint s a szabályrendeletileg megállapított látogatási díjak. Ha esetleg, mint bányatorvos is alkalmazást nyer (ami rendszeren megszokott történni), külön díjazás a sóbányahivataltól mintegy 300 forint. Felhivatnak mindazok, kik ezen állást

elnyerni óhajtják, hogy a tisztí orvosi vizsga letetését, magyar és román nyelvbéli jártasságukat, életkorukat s eddigi alkalmaztatásukat igazoló okmányokkal felszerelt sajátkezűleg írott s szabályszerűen bélyegzett pályázati kérvényüket f. évi **december hó 20-ig** alulírt alispánhoz adják be.

Nagy-Enyeden, 1896 nov. 18.

Csató János,

kir. tan. alispán.

924 1-2

Csak 4 frt 50 krért
szállítom világhírű

„BOHEMIA“

harmonikámat hosszú billentyűkkel és valódi gyöngyház díszítéssel. Ezen harmonika 2 dupla fúvóval és 11 ránczos, erős fúvóval bír összetörhetetlen érezsarkokkal. — A hangok egyes lemezekre vannak alkalmazva, miért is a harmonikának gyönyörű, orgonához hasonló hangja van.

40 hangu	2 Reg.	15 1/2	X	33 cm	nagy	4 frt 50 kr.
60	3	17	X	34	"	50 "
80	4	17 1/2	X	34 1/2	"	50 "

Iskola ingyen, portó és csomagolás 60 kr. Képes árjegyzékek ingyen.

Schuster C. A. harmonika gyáros Graslitz (Csehország).

Szétküldés csak utánvétellel. Csere megengedtetik. **Visztorusitók kerestetnek.**

852 9-20

Jelzálog-kölcsönök

földbirtokra 3 és fél százalék, házakra 4 és fél százalék, másnemű ingatlanokra 5 százalék mellett legmagasabb összegekben ajánlunk. E kölcsönök konvertálásoknál bélyeg- és illetékmentességet élveznek. Erdőkihasználások, birtok-parcellázások átvétele. Birtokszövetkezeteknek hosszú lefizetési tartamra eladatnak.

„Magyar Lloyd“ közgazdasági vállalat.

Budapest, Király-utca 70. sz.

923 1-8

A Gschwindt-féle Portorico rum

a legjobb tea-rum.

Kapható minden fűszer- és csemege-kereskedésben

1/1, 1/2 és 1/4 literes palaczkokban.

Kérjük az eredeti kiállításra tekintettel lenni, minthogy több oldalról utánoztatik.

Minden palaczk címkéje és önkupakja cégünkkel van ellátva.

919 2-7